

Mahfuza G'ofurova,
Boshlang'ich ta'lim uslubiyoti kafedrası
Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Farg'ona davlat universiteti
mahfuza.gafurova73@gmail.com

Jahonbu Mamasoliyeva,
Farg'ona davlat universiteti magistranti
jahonbu.ibrohimova.baxromjonovna@mail.com
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7969-1032>

UDK: 37.013:373.3

BOSHLANG'ICH SINIF MATEMATIKA DARSLARIDA O'QITUVCHI FAOLIYATINING LOYIHA ISHLARINI TASHKIL ETISH JARAYONIDAGI AHAMIYATI

Annotatsiya: Hozirgi kunda ta'limga bo'lgan e'tibor tobora kuchayib bormoqda. O'quvchilarga yanada sifatli ta'lim berish maqsadida ta'lim jarayoniga yangi-yangi metodlar va loyihalar olib kirilmoqda. Matematika darslarida o'quvchilarning dunyoqarashlarini kengaytirish, mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirish maqsadida dars jarayoniga loyiha faoliyatini ham olib kirildi. Bunda o'quvchilar faoliyatini bevosita nazorat qilish va yordam berish o'qituvchi zimmasiga yuklatiladi. O'quvchilarning loyiha ishlarini tashkil qilish jarayonida o'qituvchi faoliyati qanday tartibda va shaklda bo'lishi kerakligi va uning ahamiyati haqida bir qator usul va topshiriqlar haqida ma'lumotlar yoritib berilgan. Bunda o'qituvchi yordam berish bilan birga loyiha faoliyatidagi pozitsiyalarini ham aniqlay olishi va shu tartibda loyiha ishlarini tashkillashi uchun vazifalar tuzib chiqildi

Kalit so'zlar: ta'lim, hamkorlik, taym-kiper, tajriba, struktura, mustaqil ishlash ko'nikmalari, natija.

Махфуза Гафурова,
Доктор философии педагогических наук (PhD)
Кафедра методологии начального образования
Ферганский государственный университет
mahfuza.gafurova73@gmail.com

Джаханбу Мамасолиева,
Магистрант Ферганского государственного университета
jahonbu.ibrohimova.baxromjonovna@mail.com

ЗНАЧЕНИЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ В ПРОЦЕССЕ ОРГАНИЗАЦИИ ПРОЕКТНОЙ РАБОТЫ НА УРОКАХ НАЧАЛЬНОЙ МАТЕМАТИКИ

Аннотация: В настоящее время внимание к образованию становится все сильнее и сильнее. В учебный процесс внедряются новые методы и проекты, позволяющие обеспечить более качественное образование студентов. Проектная деятельность была включена в процесс урока с целью расширения

мировоззрения учащихся и развития их способностей к самостоятельной работе на уроках математики. В этом случае на преподавателя возлагается непосредственный контроль и поддержка деятельности учащихся. Освещены сведения о ряде методов и задач, о порядке и форме деятельности учителя в процессе организации проектной работы учащихся и ее значении. Задания составлены таким образом, чтобы преподаватель наряду с помощью мог также определить свою позицию в проекте и в таком порядке организовать проектную работу.

Ключевые слова: образование, сотрудничество, хронометрист, опыт, структура, навыки самостоятельной работы, результат.

Mahfuza Gafurova,

Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD) of
the Department of Primary Education Methodology

Fergana State University

mahfuza.gafurova73@gmail.com

Jahanbu Mamasoliyeva,

Master's Student of Fergana State University

jahonbu.ibrohimova.baxromjonovna@mail.com

THE IMPORTANCE OF THE TEACHER'S ACTIVITIES IN THE PROCESS OF ORGANIZING PROJECT WORK IN ELEMENTARY MATHEMATICS CLASSES

Abstract: Nowadays, attention to education is getting stronger and stronger. New methods and projects are introduced into the educational process in order to provide better quality education to students. Project activities were included in the lesson process in order to expand students' worldviews and develop their ability to work independently in mathematics lessons. In this case, the teacher is responsible for the direct supervision and support of the students' activities. Information about a number of methods and tasks about the order and form of the teacher's activity in the process of organizing students' project work and its importance has been highlighted. Tasks have been drawn up so that the teacher, along with helping, can also determine their position in the project and organize project work in this order.

Key words: education, cooperation, time-keeper, experience, structure, independent work skills, result.

Kirish

Mamlakatimizda xalq ta'limi tizimini rivojlantirish ustuvor yo'nalish sifatida qaralmoqda. 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida Prezidentimiz farmoni qabul qilingan [1]. Mamlakatimiz

innovatsion taraqqiyot yo'lida shiddat bilan rivojlanib borayotgan bir davrda ularning bilim, malaka va ko'nikmalarini yanada takomillashtirish sifatida ilg'or xorijiy tajribalarni o'quv jarayoniga tatbiq etish davr talabi darajasiga ko'tarilmoqda [2]. Aynan shu munosabati bilan umumiy o'rta ta'lim maktablarida boshqa fanlar singari matematika ta'limini rivojlantirish bo'yicha ishlar olib borilmoqda va uning konsepsiyasi ishlab chiqildi.

Adabiyotlar tahlili

Faoliyat yuritayotgan o'qituvchilar loyihalar metodikasi xususiyatlari va undagi o'qituvchilar o'rnini haqida tushunchaga ega bo'lishlari juda muhim, chunki ularda loyiha faoliyati tajribasi va samarali ijodiy faollikka motivatsiyasi yo'qligi pedagogika ishida konservatizmni yengib o'tishga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Loyihaning asosiy tashkiliy qismlari haqida bilimlar yetishmasligi, qandaydir loyihada ishlash tajribasi yo'qligi o'qituvchilar uchun loyihalarni rejalashtirish va o'qituvchilar orasida uni o'tkazish ishida qo'shimcha qiyinchiliklar tug'diradi [2]. O'qituvchi bilim va tajriba, bolalarga yetkazmoqchi bo'lgan mahorat sirlaridan xabardor bo'lishi kerak. Faoliyat yuritayotgan amaliyotchi - o'qituvchilar aniq axborotga muhtojlar qanaqa ishlash kerakligi haqida to'xtalamiz.

Loyihalarning qadamma-qadam ishlab chiqarilgan bosqichlari mustaqil ishlash qobiliyatini har xil variantlari, ochiq darslarda qatnashish va loyiha ishtirokchilari yoki har xil ijtimoiy rollar ko'taruvchilari sifatida master-klasslarda, tajribali hamkasblari bilan qilingan konsultatsiyalar bularning hammasi faoliyatdagi o'qituvchilarni loyiha metodi ishining mazmunini va undagi o'qituvchi o'rnini tushinishni ancha yengillashtiradi [3]. O'qituvchilar mustaqil ijodiy ishni va loyihani bir turdagi faoliyat deb o'ylashadi [5]. M.B.Romanovskaya ta'kidlaganidek, loyiha - bu ijodiy ish, lekin hamma ijodiy ishlar ham loyiha bo'la olmaydi. Ijodiy ish bu faoliyaming erkin turi, unda aniq struktura bo'lmaydi.

Tahlillar va natijalar

Loyiha mustaqil ishlardan ham farq qiladi. Axborot loyihasi ilmiy izlanish strukturasida ishlashni nazarda tutadi [2]. U quyidagilardan tashkil topadi: axborot izlash predmeti, oraliq natijalarni aks ettirgan bosqichli izlash, yig'ilgan faktlarni

tahlil qilish ishi, xulosalar, birlamchi yo‘nalishni sozlash , aniqlangan yo‘nalishlar bo‘yicha navbatdagi axborot yig‘ish, umumiy faktlar tahlili, umumiy lashtirish va boshqalar (axborot izlash muammosini yechishni qoniqtiruvchi natija olinguncha); xulosa, natijalarni rasmiylashtirish (muhokama, prezentatsiya (himoya), tashqi baholash, refleksiya). Loyihani bajarish davomida o‘qituvchi har xil vazifalarni bajarishi mumkin

1-sxema. Loyihani bajarish davomida o‘qituvchi faoliyati.

Loyiha kuratori sifatida o‘qituvchi hokimlik vakolatini bajaradi, resurslarni bo‘lishishda yordamlashadi (vaqt, tashqi chegirmalar) vazifani, loyiha ish grafigini tasdiqlaydi yoki o‘zgartiradi; ishni bajarishda yerdami tegadigan tashqi tashkilotlar bilan muzokaralar olib boradi.

Rahbar sifatida o‘qituvchi: loyiha ishlar rejasi va loyiha bosqichlari to‘liq ko‘rsatilgan rejasini aniqlagan holda loyiha umumiy mantiqiy strukturasini ishlab chiqishga boshchilik qiladi, bosqichlari va loyiha ishlarining ma’lum bosqichlarini tugallash kerak bo‘lgan sanalarni aniqlaydi, jarayonning kuzatuvini va loyihani baholashni amalga oshiradi; guruh ichida resurslari taqsimlaydi; operativ masalalari yechadi; guruh a’zolari ishlarini baholaydi.

Koordinator yoki taym - kiper sifatida o‘qituvchi: ishlar bajarilish vaqti grafigini nazorat qiladi; rasmiy jarayonlari bajarishni ta’minlaydi, ishchi guruhi yig‘ilishlarini tashkil qiladi. Teym- kiper roli va funksiyalarini vaqt o‘tishi bilan ko‘proq javobgarlik his qiluvchi o‘quvchilarga topshirish foydali: bu holatda o‘qituvchi faqat uning faoliyatini nazorat qiladi.

Maslahatchi konsultant sifatida o‘qituvchi shu predmet doirasida maslahat beradi; muammolar ro‘yxatini tuzishga yordam beradi, mavzuni shakllantirish yoki

aniqlashga va izlanishlar metodini tanlashga yordam beradi. Har bir bosqich o'qituvchi oldiga o'ziga xos vazifalarni qo'yadi va loyiha ishga tushguncha shuni yodda tutishi kerakki, loyiha, odatda, jamiyat va insonlar talablarini hisobga oladi va ushbu talablarni qondirish yo'llarini taklif etadi.

Demak, loyiha mavzusini tanlash bosqichida asosiy vazifa - talablarni aniqlash usullaridan foydalangan holda alohida guruhlar yoki o'quvchilarning talablarini aniqlash intervyu olish, marketing izlanish. Intervyu olishni tashkil qilish uchun o'quvchilar intervyu davomida beriladigan savollarni tuzishadi.

O'quvchilarining guruh a'zolari bilan mustaqil ishlashlariga to'g'ri izlanishlar o'tkazish uchun maktabdan foydalanadi, shuning uchun ushbu jarayon bolalar xavfsizligi bilan bog'liq bo'lgani uchun rahbariyat va ota - onalar bilan kelishilgan bo'lishi kerak. Natijalarga qo'yiladigan talablarni aniqlash va birlamchi g'oyalara ilgari surish bosqichida mahsulot ko'rinishi, mazmuni, tuzilishi qanday bo'lishini kerakligini aniqlash muhim. Bularning har biriga qo'yiladigan asosiy talablar kriteriy deb ataladi.

O'qituvchi vazifasi avval o'quvchilarga loyihani baholash uchun kriteriylar sistemasini tanlashga ko'maklashish, keyinchalik tanlangan talablarga suyanib qisqa muddat ichida eng ko'p g'oyalarni rivojlantirib oldinga surish. G'oyalarni baholash keyinchalik , keyingi bosqichda amalga oshiriladi, shunda ularning orasidan eng qiziqarlisini tanlab olish mumkin. "Miya shturmi" davrida o'quvchi yoki o'qituvchi yozuv taxtasiga yoki qog'ozga yozib boradi. Yozuvlar taxtaga biror bir g'oyani boshqasida ustun emasligini ko'rsatish uchun tartibsiz yoziladi. "Shturm" paytida o'quvchilar har xil rollarni o'ynashlari mumkin: "g'oyalar generatori" , "kritik", "skeptik", "sekretar" va h.k. Sotsial rollarni taqsimlanishi tartibsiz bo'lishi mumkin yoki jarayonni jonlantirish uchun o'qituvchi taklifi va rahbarligida amalga oshirilishi mumkin. Eng yaxshi g'oyani tanlash bosqichida o'quvchilar loyiha mahsulori sifatida namoyon bo'ladigan ko'pgina g'oyalardan eng yaxshisini tanlab olishlari kerak.

O'qituvchi vazifasi kriteriylar sistemasi yordamida ilgari surilgan fikrlarni tanlab olish va baholashga yordam berish, loyiha vazifasini rejalashtirish bosqichida

monitoring izlanishlari natijalarini inobatga olib loyiha modeli ishlab chiqiladi, ratsional texnologiya tanlanadi, texnologik karta tuziladi, bajarilayotgan ishning iqtisodiy qiymati belgilanadi. Ko'pincha bu bosqich natijasi sifatida texnologik kartada joylashgan plakat bo'ladi.

Bu qog'ozda natijaviy mahsulot tayyorlash parametrlari qayd qilingan (2-rasm).

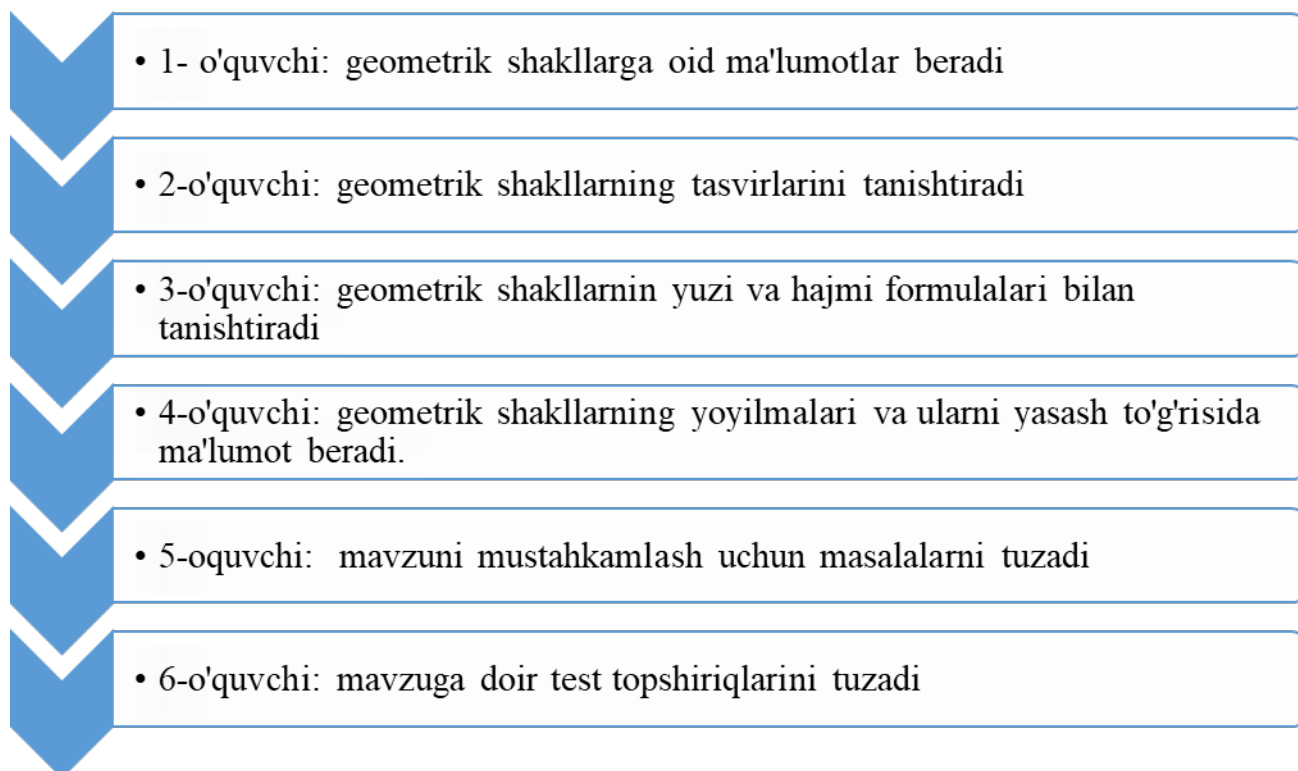
2-sxema. Loyihaning texnologik xaritasi.

Mahsulotni tayyorlash bosqichida o'quvchi mustaqil, jamoa yoki guruh tarkibida o'ylangan loyihani bajarishga kirishishadi. Bu bosqichda ular faoliyatini to'g'irlab turish (koordinatsiya), motivatsiyani qo'llash, ishtirokchilar orasida ishchi munosabatlarini rivojlantirish juda muhim. Bolalarning bir yoki bir nechta oraliq hisobotlar, yakka yoki guruh konsultatsiyalari talab qilinishi mumkin [9].

O'quvchilar diqqatini loyiha texnologik kartasiga qaratishlari va o'ylangandan chetga chiqmasliklari kerak. O'quvchilar mahsulot tayyorlashadi, reja, maket, sxema senariy kerak. O'quvchilar mahsulot tayyorlashadi, reja, maket, sxema senariy tuzishadi va quyidagilarni o'z ichiga oluvchi hisobot tayyorlashadi: mavzu tanlovining asoslanishi, loyiha va uning ustidagi ish faoliyati tasvirlanishi, rasmlar va eskizlar. Loyihani baholash va himoya qilish bosqichida rahbariyat roli oldingi bosqichlarga qaraganda ancha oshadi. Bu loyiha tashkilotchilari va qatnashuvchilari oldida turgan vazifalar bilan bog'liq. Bu loyiha faoliyatining oxirgi, ekspertlik bosqichi: bajarilgan loyihalar himoyasi, o'z - o'zini baholash va refleksiya, ekspert baholash, faoliyatni rivojlantirish to'g'risida takliflar. Loyiha nafaqat amaliy ish natijasiga ko'ra baholanadi: bolalar o'z ishlarini qanaqa

baholashlari, nimaga erishildi, nima yaxshi chiqmadi loyiha davomida nimaga o'rganishdi kabi savollarga javob olishlari va o'z loyihalarini yaxshilash yo'llarini bilish juda muhim.

Misol uchun biz loyiha mavzusi qilib 3-4-sinflar uchun geometrik figuralar yoki diagrammalar mavzusini berishimiz mumkin [2]. Bunda 30 talik sinfni 5ta o'quvchidan iborat bo'lgan 6ta guruhga bo'lib olinadi. Ularga o'qituvchi tomonidan quyidagi vazifalar bo'lib beriladi.

3-sxema. Loyiha a'zolarining tomonidan bajariladigan topshiriqlar taqsimoti

O'qituvchi o'quvchilariga bu vazifalarni bajarishda, manbalar izlashda va loyihaning taqdimotida yordam beradi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda loyiha faoliyatida o'qituvchi o' rni va samarali faoliyati juda ham muhim. Bunda o'qituvchi rahbarlikdan kechgan holda o'quvchilarni mustaqil ishlashlari uchun muhitni yaratib berishi kerak. Buning uchun nafaqat bilim balki, tashkilotchilik qobiliyati ham hozirgi zamon boshlang'ich sinf o'qituvchilaridan talab etiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni. 2022-2026 yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasini "Insonga e'tibor va sifatli ta'lim yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida. 2023-yil 28-fevral
2. Тожиев М., Алимов А.Я., Қучқаров Д.У. Педагогик технология таълим жараёнига татбиғи (Бошланғич таълимда математика ўқитиш методикаси фани дарсларининг лойиҳаси) -Тошкент. "Тафаккур" нашриёти. 2010, -148 б.
3. Muslimov, N., Usmonboeva, M., Sayfurov, D., & To'raev, A. (2015) Innovatsion ta'lim texnologiyalari. Sano-standart.
4. Repyova I.R. 4-sinf Matematika. Darslik - T. "Novda Edutainment" nashriyoti 2023.
5. Xalillayev A., Xudoynazarov E. Boshlang'ich sinflarda loyihalardan foydalanish metodikasi. O'quv-uslubiy qo'llanma – T.,2019
6. Alijon, A., Xoldorovich, S. Z., & Abbosovna, G. M. kizi, MMA.(2022). Technology of Individualization of Learning. Spanish Journal of Innovation and Integrity. (6)291-297.
7. Gofurova, M. A. (2020). Development of students' cognitive activity in solving problems. ISJ Theoretical & Applied Science, 1(81), 677-681.
8. Gafurova, M. A. (2021). Developing Cognitive Activities of Primary School Students based on an Innovative Approach. International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 8(10), 236-242.
9. Gafurova, M. (2021). Intellectual and Cognitive Activities of School Pupils. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 3(2), 447-450.
10. G'ofurova Mahfuza Abbosovna. Boshlang'ich sinf matematika darslarida tadqiqot metodlarini qo'llashning samaralari. Fardu. ilmiy xabarlar-Научный Вестник. Фергу, 2023/№2, 67-71